

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nogle Breve

fra

Professor Frederik Sneedorff

til Broderen,

Søofficieren Hans Christian Sneedorff.

Meddelte af Kammerherre

C. J. Anker.

Særtryk af Personalhistorisk Tidsskrift,
Tredje Række, V. Bind.

Kjøbenhavn.

Det Hoffensbergske Etabl.

1896.

Da den danske forfatter, valgmenighedspræst *Fr. Nygård*, har udgivet et fyldigt mindeskrift om *Frederik Sneedorff*, affattet med kyndighed og sin forståelse, kunde man her indskrænke sig til at henvise til dette interessante arbejde, der udkom i København 1893. Men nærværende udgiver tror dog at burde forudskikke en kort oversigt over *Fred. Sneedorffs* sidste udenlandsrejse, der varede fra 1. mai 1791 til hans død d. 15. juni 1792, altså i 13½ måned — en rejse, under hvilken han i høj grad berigede sine historiske og statistiske kundskaber med det lyse håb for øie, at disse efter hans hjemkomst måtte komme hans landsmænd tilgode.

Frederik Sneedorff fødtes d. 1. septr. 1760. Han var søn af historikeren, professor *Jens S. Sneedorff*, og dennes hustru, den kundkabsrige og karakterfaste *Øllegaard Vilhelmine*, født *de Thestrup*. Han tog den filologiske magistergrad 1786 og blev professor i historie ved Københavns universitet 1788.

Som ledsager — han protesterede mod benævnelsen hovmester — for 3 unge danske herrer: *von der Lühe*, *Flindt* og *v. Qualen*, af hvilke den sidste stødte til i Hamburg, begav *Sneedorff* sig våren 1791 på den udenlandsrejse, som han havde længtet såmeget efter, men hvorfra det ikke blev ham forundt at komme tilbage til det elskede hjem. Fra denne rejse stammer de her meddelte breve.

Den 1. mai 1791 forlod han København. I nærheden af Kiel besøgte *Sneedorff* grev *Holck* på *Bordesholm*, hvor han traf to af sine vordende reisefæller, *v. d. Lühe* og *Flindt*, og hvor han lovede fra Hamburg også at medtage grevens søstersøn, *v. Qualen*, på den forestående rejse.

Den 5. mai kom han til Hamburg, d. 14. mai til Berlin, hvor han bl. andre omgikkes med den lærde minister grev *Hertzberg*, med *Rhode*, *Büshing*, *v. Carmer* og flere.

Fra Berlin reiste han over Torgau og Zwickau til Dresden og Leipsig, kom i begyndelsen af juli til Gotha, besøgte opdragelsesanstalten i Schnepenthal, besøgte sine forrige lærere i Göttingen og drog derfra over Frankfurt am Main til Mainz, hvor han traf de lærde professorer *Dorsch* og *Blau*.

Sidst i Juli kom *Sneedorff* til Heidelberg; den 5. august kom han over den *schweitsiske* grænse, tog til Zürich og Basel, var 16 dage i Bern, hvor han kom i den *Hallerske* familie. Derpå besøgte han Biel, tog til Genf, besøgte *Reverdil* i Nyon, filosofen *Bonnet* og den berømte statsminister og financier *Necker* i Genthoud. I slutningen af september kom *Sneedorff* til Frankrig, hvor han blev i 5 måneder, „studerede revolution“, som han udtrykte sig, d. v. s. dens årsager og virkninger i Lyon og på flere andre steder, navnlig i Paris, hvorhen han kom i begyndelsen af oktober. Her overvar han hyppig nationalforsamlingens forhandlinger, og var således tilstede d. 14. dec., da *Ludvig d. 16.* indfandt sig dersteds, besøgte flere klubber, f. eks. Jacobinerklubben og den bekjendte „Club de 89“.

I de første dage af februar 1792 forlod *Sneedorff* med sit følge Paris og tog til England, dette „frihedens og den ægte nationalstoltheds hjem,“ som han skattede så høit. I London påhørte han med stor interesse parlamentets forhandlinger og blev optaget som medlem af „Det nordiske Selskab i London“. Her optrådte han som ægte skandinav, prisede Kalmárunionen og holdt et foredrag om „vigtigheden af de tre nordiske rigers forening.“ Foredraget er trykt i „Skandinavisk Museum“, 2. B., side 122 ff., og er omtalt i *Chr. Blangstrups* bog: „Begivenhederne i Norden 1788“, Kjøbenhavn. 1889.

Fra London gjorde *Sneedorff* et lærerigt fem dages besøg i Cambridge og tog i mai 1792 til Oxford, hvor han opholdt sig en 2--3 uger. Herfra sendte han under 16. s. m. sit sidste brev hjem til Danmark.

Den 17. mai drog han fra Oxford til Birmingham, videre over Liverpool, Lancaster og Kendal til Matlok, hvor han følte sig særdeles tiltalt af naturens skønhed og befolkningens arbeidsomhed, og hvor han udtalte sin glæde over det liv, han troede lå foran sig.

Men da *Sneedorff* d. 13. juni 1792 kom til byen Penrith i Cumberland, sprang hestene for den postkaret, hvori han kjørte, løbsk. Han hoppede ud af vognen, er antagelig falden på hovedet, hvorefter han droges med døden til kl. 1, natten til d. 15. juni, da hans livfulde sjæl udåndede. To dage efter blev han begravet på kirkegården ved Penrith. Se *Nygårds* bog, s. 259 og 260.

Således reves denne kundskabsrige og frisdende mand i sit 32. år bort fra den forfatterbane og den lærerstol, hvor han allerede havde udrettet så meget. Hans danske sind og danske tale, der var besjælet af en glødende kjærlighed til fædrelandet, dets historie og dets fremgang, har dog sat uudslættelige mærker i det danske åndsliv.

„Da dødsbudskabet kom til Danmark“, siger *Nygård* side 201, „vakte det almindelig sorg. Man havde knyttet et stort håb til Fred. *Sneedorff*. Nu lå det brudt. Også i udlandet beklagede man hans tidlige bortgang.“

Brevene er mig på det sidste nær velvillig overladte til afskrift og udgivelse af hr. professor *Nic. Bøgh*, hvorfor jeg herved aflægger professoren min bedste tak.

I retskrivningen har jeg efter hr. rigsarkivar *A. D. Jørgensens* eksempel i hans værk om Griffenfeld, Kjøbenhavn 1893—94, benyttet en mere moderne form, dog med bibehold af de originale udtryk og vendinger.

Ved steds- og personnavne, der iøvrigt paa grund af forfatterens utydelige og oftere i slutningen af ordet næsten ulæselige haandskrift, flere steder har været særdeles vanskelige at tyde, er saa vidt mulig forfatterens stavemaade bibeholdt.

I.

Hamborg d. 10. mai 1791.

Fra Nyborg, min elskede broder, kunde jeg vel have skrevet dig til, men hvad der til den tid var forefaldet, var så lidet og uinteressant, at jeg, da *Münter* skrev derfra til sin fader, lod mig nøje med at bede ham skrive, de skulde sende dig bud, jeg var kommet lykkelig over det store Belte. Sandelig, var det muligt, jeg kunde forsone mig med oceanet, så har det

gjort sit mulige dertil på denne reise, det vil du erfare af følgende min levnets historie, siden jeg sidst omfavnede Dig.

Natten imellem fredag og løverdag lå vi i Roskilde og reiste morgenen derpå i et høist ubehageligt veir, plaget af en storm, som gjorde mig vor tilkommende fart over Beltet dobbelt frygteligt. Vi kom om aftenen kl. 7 til Corsør, hvor en pibe tobak og et fortræffeligt aftensmåltid, som den berømte madame *Bager*¹⁾ for meget billig pris beværtede os med, trøstede mig for denne dags møie, men udsigt over havet og stormens tuden og hvinen gennem den hele lange nat betog mig, — jeg tilstår det — min hele filosofi.

Vor agt var at gå over med posten, som kommer til Corsør om natten, og går over søndag middag, men da der just var kommen en jagt fra Nyborg nogle timer før vor ankomst, saa leiede vi ham til retour for det halve, sc. 4 rigsdaler. Det var, da vi steg i jagten søndag morgen kl. 9, efter vor skippers sigende en tre reben mersseils kuling, som gjorde på landet en gyselig allarm, men da den var os aldeles med, og det var temmelig smult vande, så er aldrig min forventning blevet behageligere bedragen. Skibet fo'r med al ønskelig lethed og grace i 2 timer og 1 kvarter til Nyborg. Der leiede vi os ekstra post og kjørte til Brahetrolleborg, et gammelt kloster, som har tilhørt en fru *Birgitte Brahe*, der var en født *Trolle* og 1721 er kommet til den *Reventlowske* familie. Baroniet er ikke komplet, men hvormeget der feiler i de 1000 tønder, det skal bestå i, véd jeg ikke. At det derimod i andre henseender er fuldkomnere og har et stort fortrin for andre baronier, er jeg overbevist om ved en tour, jeg gjorde i grevens ekvipage omkring på godset og ved samtale med ham selv. Her er linnedmanufaktur, teglbrænderi, knive- og gaffel-fabrik og 3 skoler, hvis nytte må være stor, ifald de svarer til indretningen og stifterens omhu for dem. Skoleholderne er mænd, som har lært mer end Luthers lille kathechismus, og har hver et smukt lille bibliotek; børnene

---

¹⁾ En datter af den fra Wessels digt bekjendte Rasmus Langeland, efter hvem hun drev bevertning i Korsør.

skriver meget net, lærer musik og havde — de jeg så — et godt, frit udseende.

Såsnart jeg kom ind i stuen med *Münter*, modtog grevinden os meget venskabelig, men paa tysk; dette stødte straks min nationale stolthed. Hvad! midt i Danmark bor en familie, hvor dette baroni i 70 år er gået i arv fra fader til søn; kan og bør de have noget andet modersmaal end det, der fra alle sider omringer dem? og sætter de mere pris på et fremmed sprog, bør man da ikke vise, man misbilliger denne virkelige ringeagtelse?

Jeg fattede straks den beslutning, at jeg paa Brahetrolleborg ikke vilde tale et eneste tysk ord, og jeg holdt den; man talte dansk til mig, og når man talte tysk til mig, svarede jeg på dansk. Derimod til *Münter* blev alt sagt paa tysk; af mand og kone imellem dem selv og af børnene hørte jeg ikke et dansk ord. Det gjorde mig virkelig ondt, at jeg af denne årsag måtte være misfornøiet med en familie, som jeg af alle andre årsager forlod med sand agtelse og savn. Jeg kom der søndag aften og forlod dem tirsdag morgen.

Grevens ekvipage førte os til Fåborg, hvorfra vi havde besluttet at gå til Kiel, som ligger 14 mile derfra. Vinden blæste stærkt fra norden. Kl. 12 gik vi i jagten (en paa 100 tønder, prisen var 8 rigsdaler) og kl. 9 var vi i Kiel. Her formodede jeg, at mine reisekammerater skulde være, og fik efter forespørgsel at vide, de vare 2 mile fra Kiel hos *grev Holck* på Bordesholm. Jeg sov den nat i Kiel, gjorde nogle visiter følgende formiddag og kørte Kl. 12 til Bordesholm, hvor *grev Holck* tog imod mig med al en hofmands venlighed, men hvorfra jeg dog reiste med særdeles fornøielse morgenen derpå. Her blev gjort mig et forslag, som slet ikke behagede mig: *Grev Holck* er en broder til fru *Numsen* og har en søster, som er gift med geheimeraad *v. Qualen*, der bor nogle mile fra Kiel på sit gods. Denne gamle *v. Qualen*, som jeg hører skal være en pendant til *Sigfred v. Lindenberg*, har en søn, som har studeret et par år i Kiel og nu skulde fortsætte sine studeringer i Gøttingen. *Grev Holck* mente, han vilde ingen nytte have af at

studere i Göttingen — noget jeg ikke turde modsige — men at det vilde være til hans sande bedste, om han kunde reise med os. Jeg lå (lagde) alle de vanskeligheder iveien, som muligt var, uden at røbe nogen mistvivl til den dog endel mistænkelige roes, han lå på den unge herre, jeg aldrig har seet. Mine 2de kompagnons ønskede det meget, da han var deres fætter. Jeg anførte, at når vi var 4, måtte vi have 2de vogne; det var vanskeligere at anbringe vores adresser, når vi kom saa mange, vanskeligere at forliges etc.

Hvad nu faderen vil svare hertil, vidste *grev Holck* ikke, vi skulde få svar her i Hamborg. Faderen skal være gjerrig, så jeg håber, at moderen, som ønsker det, ikke får ham overtalt dertil.

Med *Flindt* og *v. der Lühe* håber jeg godt at komme til rette; af dem begge holder jeg mest af *Flindt*; han lader til en ærlig og god fyr, er meget forekommende, har ingen pretensioner og mangler virkelig ikke forstand.

V. der Lühe er et godt drog, yderst uvidende, men mangler, så vidt jeg kan mærke, aldeles hofnykker. Vi har drukken du's, noget jeg ikke har gjort uden i forveien nøie at have betænkt det; de har begge passeret det 20de år, og jeg vil ikke være eller anses for deres hovmester. Jeg kan og bør ikke forlange anden agtelse af dem end den, min alder, flere kundskaber og min opførsel fordrer. Al anden vilde genere både dem og mig. Vi har hver sin uge, hvori indpakning, økonomi osv. besørger af hver efter tour. *V. der Lühe* har idag overleveret mig sit regnskab, og jeg maa tilstå, det var meget ordentligt og godt indrettet.

Vi reiste fra Bordesholm torsdag morgen og kom først kl. 1 om natten uden for Hamborg, hvor vi i forstaden reiste fra hus til hus og bankede på, indtil vi endelig kl. 2 blev indlogeret et sted, hvor vi måtte betale 1 rigsdaler for noget the og den fordel at sidde natten over i en stue, istedet for at være under åben himmel. Jeg blev imidlertid så forkjølet, at jeg, da vi morgenen derpå kom til Hamborg, måtte gå til sengs. En stærk hæshed, en hvid tunge og en stærk hovedpine lod mig befrygte

en feber. Jeg sendte bud efter doctor *Reymarus*, en mand, som et brev fra *Fabritius* i Kiel havde gjort mig bekendt med ved mit forrige ophold i Hamborg, som trøstede mig straks med, at min puls tilkjendegav intet febrilsk, at det var en stærk katarr, og han gav mig noget saft for mit bryst. Idag befinder jeg mig og meget bedre, og imorgen tænker jeg at gå ud.

Så ofte jeg, min elskede broder, end har brugt den tobaksdåse, der er mig et så kjært pant på dit og din *Betsys* venskab, så har jeg dog langt oftere tænkt på eder begge, end jeg har kunnet bruge den. Den megen støv, som pirrer næsen på en reise, gjør en tobakdåse under reisen heller ikke så brugbar, som når man ligger stille; men desuagtet ved jeg dog intet møbel, som oftere tages i hænderne end den, og de navne, der står på den, erindrer mig hver gang, jeg ser den, om hvad der er mig kjærest og interessantest på jorden. Ja, der hører sandelig meget til at holde mig skadesløs for de glæder, de moroende samtaler, under hvilke jeg delte mine dage i Pustervig, i Gothersgade og hos dig.

O, tænker jeg ofte, hvem der kunde nu som før flyve alene *en* dag om ugen til et af disse steder og forbinde venskabs sødheder med en reises behageligheder. Hvor ofte falder *Goldsmiths* skønne og på mig passende ord mig ind:

Wherever I roam, whatever realms to see,
 my heart untravell'd fondly turns to thee,
 still to my Brother turns, with ceaseless pain
 and drays at each remove a lenghtening chain.
 Eternal Blessings crown my earliest friend,
 and round his dwelling guardian saints attend,
 bles'd be that spot, when cheerfull guests retire
 to pause from toil and trim their evening Fire.

Som jeg sidder og skriver dig dette til, træder kammerjunker v. *Qualen* ind af døren — den omtalte unge person. Du kan let forestille dig, hvor yderst ubehageligt denne visit var mig. Jeg så en ung person, hvis udvortes intel sagde, og som jeg aldrig vidste eksisterede, førend *grev Holck* talte til mig

om ham. Jeg så straks alle de ubehageligheder, som vilde være en følge af hans selskab, hvoraf, foruden de, jeg havde anført for *grev Holck*, og den var en, at når vi kun var 3, så, hvor vi kom til vertshuse, tog vi 2 senge, hvoraf jeg beholdt den ene for mig, nu må jeg dele den på de steder, hvor vi ikke kan få tre, og det bliver på de fleste steder. Jeg fordømte min svaghed, at jeg isteden for at anføre de grunde, der gjorde, at en fjerdes selskab generede os andre osv., at jeg ikke ligefrem protesterede derimod af den årsag, at jeg blot havde engageret mig på at reise med 2 og ikke kunde eller vilde inkludere mig med flere. Dog det havde jeg vist og gjort, når jeg ikke efter v. d. *Lühes* ord (som vist og selv troede det) havde håbet, det kun var et løst forslag.

I det første øieblik, jeg så ham, faldt det mig ind straks at opgive hele reisen og forlade dem, men her så jeg og tusinde ubehagelige følger, som deraf vilde flyde; jeg sammenlignede dem med de bekvemmeligheder, jeg i hans selskab måtte mangle og med de fordele, jeg havde gjort mig håb om at høste på denne reise, — og jeg besluttede at forsøge skjebnens luner. Jeg talte derpå rent sprog med ham og sagde: jeg kunde umulig have noget imod ham, da det var den første gang, jeg så ham; men jeg havde meget imod en fjerde persons ankomst i mit reiselaug, om det end havde været en engel fra himlen. Om han var besluttet at dele omkostningerne med de andre? Om han havde de nødvendige adresser? Om han i alle henseender vilde følge os, hvor vi reiste? At vi 3 reiste som venner, at jeg ikke havde nødig at jage efter fordele udenfor, at jeg kunde, — når jeg holdt det for rådelig og var bestemt derpå, — forlade dem, hvorfra det var, og søge hjem til mit embede og mine venner.

Flindt og v. der *Lühe* sagde mig mange behageligheder, og ingen af dem har været i *grev Holcks* skole. *Von Qvalen* hørte og svarte derpå med megen beskedenhed. Viste et kreditiv på 1000 rigsdaler for det første år, viste breve til ministrene fra *grev Holck*; mod dem kunde jeg ikke vel indvende noget paa det sted.

Jeg skriver med denne post til geheimeråd *Numsen*, hvor jeg rent ud vil fortælle, hvor meget dette har derangeret min faste plan, og min beslutning i tilfælde af mulige ubehageligheder skulde realiseres. Forord bryder ingen trætter.

Imorgen d. 11. mai reiser vi til Berlin, og d. 15. tænker vi at være der. Den ligger 33 $\frac{1}{2}$ miil fra Hamborg. Der bliver vi vist noget over 14 dage, så at, om du strax skriver mig til, som jeg håber og så inderlig ønsker, besynderlig [om] hvad råd du bør give mig efter denne ubehagelige forandring, så vil dit brev træffe mig i Berlin, hvor du gjør best i at adressere det til den unge *grev Bernstorff*. Skulde jeg være reist derfra, inden det kom, så skal jeg bede ham sende det til mig i Dresden.

Von der Lühe har under denne forandring vist sig som en god og brav dreng. Jeg holder mere og mere af ham.

Overtal, så ofte du kan, mine venner at skrive mig til.

Så snart, du har fået dette brev, så gaar du til min elskede *Mæcenas, Suhm*, og fortæller ham indholdet af dette brev, eller om han har lyst, lader ham læse det. Fra Berlin, når jeg har fået noget reelt at skrive om, så skriver jeg ham til. Men klokken er 12, jeg må tilsengs. Forsynet våger.

Sygdom, besøg, pengeomveksling og den nye kompagnon har så dissiperet mig her, at dette brev er bitte lidet interessant; men jeg håber alting skal blive bedre, at breve fra dig og min elskede søster¹⁾ vil trøste og opmuntre mig uendelig meget. Hils hende, hils *Suhms*, hils dine svigerforældre²⁾ på det kjærligste fra mig, og vær selv, my earliest Friend, evig velsignet af din

F. Sneedorff.

II.

Berlin 27. Mai 1791.

Jeg skriver med denne post fra Berlin trende breve til *dig*, til kammerherre *Suhm* og til *Nyrup*. Til dig sådanne efterretninger, som enten blot angår mig eller er af den beskaffenhed, at de ikke kan trykkes. Til *Suhm* sådanne, som jeg tror både

¹⁾ Broderens hustru Betsy, f. Tønder, f. 1770, † 1816.

²⁾ Kontreadmiral *Raphael Tønder*, f. 1740, † 1814 og *Elisabeth*, f. v. Hemert, f. 1750, † 1808.

kan interessere ham og kan udgives, til *Nyrup* i samme smag, dog meer af hvad der slår ind i det literære fag. De cirkulerer, håber jeg, efter aftale imellem mine 4 velyndere og venner: *Suhm*, *Du*, *Brun* (?), *Nyrup*, indtil endelig *Nyrup* gjør den aftalte brug.

Dit brev var omstændeligt og interessant, som de, du altid skriver til dine hjertens venner, og det var mig udsigeligt kjært. De 7½ venskabelige linier, som *Betsys* smukke hånd og ømme hjerte satte hen, afbrød dit brev net og ligeså behageligt og ligeså kort, som når vi selv, tredje eller halvfjerde, passiarede sammen, og hun saa kom med sine korte og morsomme anmerkninger, og lille *Betsy*¹⁾ lå og kravlede på bordet.

Når du er reist tilsøs, så skriver jeg hende til, men — ak, sandheden må herud — jeg gjør mig ikke regning på lange og omstændelige svar, mit håb står kun til korte og morsomme i samme smag som hendes mundtlige anmerkninger.

Mine beskæftigelser på denne reise overlader mig virkelig sålidet otium, at jeg ikke kan skrive så ofte og til så mange, som jeg ønskede; ellers skrev jeg hende straks [til] og takkede for de halvsvende linier.

En stats historie og forfatning læres bedst at kjende på stedet, både af skrifter og af omgang; og af disse 2 kilder at udlede de vigtigste historiske data, regjeringsformer, de vigtigste indretninger og de betydeligste personers fortjeneste og tænke-måde, at vælge af 100 og flere gjenstande det, som jeg til- ligemed mit selskab på hvert sted bør se, at lægge plan for tilkommende reiserute, at ophold på et sted ikke skal skade på et andet, — våget øie over mine venners økonomi, som når jeg undtager *Flinidt*, var istand til at kjøbe alt, hvad de så — og så min journal foruden den tid, der forsvinder i en vogn, alt dette giver kun lidet otium til at skrive, men meget til at tænke på og savne sine venner. Altså ikke straks, men når du farer på det, snart venlige, snart dræbende, snart stolte, snart hykkelske element, der er mig, selv midt i al sin skjønhed, dog

¹⁾ H. C. Sneedorffs datter, senere generalinde *Anker*, f. 1790, † 1875.

for frygteligt og ubestemt til, at jeg kan fatte nogen varig fortrolighed til det, når du med en dansk sømands fortrolige stolthed trodser bølger og tordenskyer og stormvinde, så beder jeg himlen bevare mig *for* det, dig *på* det, og så skriver jeg til din unge, efterladte viv.

Mine 3 kompagnoner er hinanden deri lige, at de ere gode og føielige mennesker, som jeg i alle henseender har årsager at være fornøiet med. Hvor vi ligger stille, dér har jeg mit værelse og min seng for mig. De 3 har deres sager i *en* kuffert; jeg har min kuffert for mig. De følger mine råd i alting, hvad jeg så foreslår dem, reiser når og hvorhen jeg beviser dem er fordelagtigst, og har hidindtil bestandig villet, jeg skulde sidde på bagsædet. Meer kan jeg ikke forlange eller ønske, end at det må blive ved, som det har begyndt. Forresten er de i henseende til deres personer, skjønt de mellem dem kommer meget vel overens, dog aldeles forskellige. *Von Qvalen*, hvis ankomst jeg havde meget imod, er en lille, spinkel, fin fyr på 20 år, hvis karakter jeg endnu ikke ret har noget tydeligt begreb om. „Så meget har jeg hørt“, skrev geheimeråd *Numsen* mig i et meget vanskeligt svar på mit brev, „at han er af temmelig forliebt kompleksion, og et skjørt hoved må han have, da han kunde blive forrykt i hovedet over, at en hest bed ham i skulderen.“ Men uagtet alt dette, uagtet jeg som sagt ikke ret nøie kjender hans karakter, så har jeg dog mere årsag til at tro, den er god end modsat. Han tegner godt, tager vuer op hist og her, synger fortræffelig, taler ret godt fransk, har lektüre og kundskaber og hukommelse, som røber meget meer et fint hoved end et skjørt. I en vogn er han for sin sang — da de andre 2, som og kan synge, stemmer i med — sin lektüre og sine muntre, naive indfald en morsom kompagnon, producere sig forstår han ikke, og jeg tror, det er blødhed i hans karakter forbunden med ambition, som gjør, at man, uagtet man lider ham snart, dog ikke snart lærer at kjende ham.

Ingen af de 3 forstår bedre at producere sig end *v. der Lühe*, ingen af dem har upåtvivlelig mindre kundskaber og

mindre forstand, end han. Han er god som et lam, bøielig som af voks og forfængelig som en pige.

Flindt, der har noget i sin mine og i sit væsen, som ikke behager, har meget i sit hjerte, som må vinde den, der kjender ham; besidder gode principer, som han følger, har et grundærligt hjerte, megen ambition, og hans ræsonnements over mange ting vidner, at hans forstand havde fortjent en bedre opdragelse.

Således ere de 3, som jeg reiser med. At jeg må holde mest af *Flindt*, vil man let indse, og at jeg selv kunde have valgt iblandt tusinde og ikke fundet 3, jeg så godt kunde komme overens med som disse 3, skjæbnen nu forbandt mig med.

Efter 4 dages reise kom vi lørdag aften d. 14. til Berlin. Om denne reise fortæller jeg intet; her står kun arcana eller fortroligheds sprog. Dagen efter vor ankomst leverede vi alle visitbillerter af til *Bernstorff*, som ikke var hjemme.

Vore kufferter maatte vi lade stå på Packhof, indtil de der bliver visiterte, om søndagen og kunde altså ingen andre visiter gjøre før om mandagen. Om formiddagen kørte jeg til *Hertzberg*, til *Rode* og til *Büshing* og til *Kriegs-* og *Domainerath v. Carmer*, en ung, fortræffelig mand, som jeg har kjendt i *Göttingen*, en søn af den berømte statsminister, *Groszcansler Carmer*, hvis omgang her er mig af stor nytte. Mens jeg gjorde disse visiter, gik mine kompagnoner til *Bernstorff* igjen, som uden videre presenterede dem for alle fremmede, herværende ministre.

Den ene invitation fulgte nu på den anden, hvori jeg, som den, der ikke var presenteret, ingen del havde. At *Bernstorff* i denne sag har vist en aristokratisk ringeagtelse mod mig, er øiensynlig. At bede ham om at presentere mig, måtte jeg jo moquere mig over, og ikke at tilbyde mig det, da jeg havde lagt billet såvelsom de andre, var anstødeligt.

Flindt følte dette og sagde straks, da de første invitationer begyndte, at havde han kunnet forudse dette, skulde han vel have erindret *Bernstorff* om at sende og min billet omkring, og om jeg vilde, skulde han erindre ham nu derom. Jeg svarede ham, at jeg affekterede ligesålidt at foragte de såkaldte store

som at leve med dem. Jeg kunde ikke nægte, jeg var gjerne kommet i de selskaber, dels for at se dem som en anden komedie, dels fordi der var noget anstødeligt i, at der kom invitationer til dem og ikke til mig. „Benyt jer imidlertid“, sagde jeg, „af de fordele, som grev *Bernstorff* formener, jeres adel kvalificerer jer til; jeg frygter kun, I opnår ikke den bedste fordel derved.“ „Adel“, råbte *Flindt*: „Gud! lad dem ikke drøfte mine ahner for meget, jeg har vanskelighed for at finde flere end halvanden.“ Jeg lo, og samtalen var tilende.

Imedens de således middag og aften har sviret fra en fremmed minister til en anden, har jeg ikke sat hjemme. Jeg har spist hos *Hertzberg*, hos *Carmer*, lært der og i videnskabernes akademi at kjende den ædlere del både af den store og af den lærde verden, som jeg alt nøiere skal beskrive i brev til „mæcenas“. Jeg er bleven introduceret i klubber, dør og i de offentlige forsamlingshuse, på komedier, lært at kjende tonen, sæder og smagen bedre end i de cirkler, som er sig lige overalt i den kultiverede verden. — *Clemens* har jeg talt med hver dag, været glad, lykkelig i hans selskab. Han er en ædel kunstner, en tænkende, fornuftig mand, en landsmand, man har ære af. Jeg har været med ham på offentlige steder og glæder mig over den agtelse, alle viser ham; han beder mig meget at hilse dig; han er glad over, at du er så lykkelig gift, og ønsker, du må aldrig prøve den tunge skjæbne, han har lidt. Om 2 á 3 måneder er han færdig med sit arbejde, og så forlader han Berlin uden savn.

Jeg håber, du vil leve meget med ham og bevare ham i din cirkel, til jeg kommer tilbage.

Fru *Hornemann*¹⁾ er her for nærværende og nylig kommen

---

¹⁾ Antagelig Bothilde Birgitte Hornemann, f. *Riegels* (se Weilbachs Kunstnerlexikon), Stifmoder til Hofminiaturmaler Christian H. Hun søgte Aar 1790 om at blive Medlem af Akademiet i Kjøbenhavn paa et i Uldgarn broderet Stykke. Saavel hun som flere andre af de her nævnte, mere bekjendte Personer, *Sneedorff* traf paa *Reisen*, omtales ogsaa af *Christian Ramus*, der traf *Sneedorff* i Berlin, i nogle Reisebrev, der nylig ere udgivne af Provindsarkivar *G. L. Wad* i „Musæum“ for 1896.

fra Dresden. Hendes levemåde er ubegribelig, som hun selv. Hun reiser fra et sted til et andet med datter, 2 sønner, informator og et par piger, søger her om 100 louisdorer for et portræt, som hun har ladet presentere kongen her, som man påstår er blevet hende anviste af kongen, men vedkommende har beholdt. Om afsætningen på hendes arbeide har jeg ikke underretning nok for at indse, hvorledes hun kan bestride alle disse omkostninger.

Om hun har ret til at skrive sig *von Hornemann*, véd jeg ikke, men da et sådant von har adgang i den store tyske verden, og hun meget affekterer (?) den, så er det vel nødvendigt.

Jeg har været her på komedie. Komediehuset er af samme størrelse som vort, men langt fra så smukt, maskineriet er usselt og aktører på *Unzelmann* og et par andre nær — kjedsomme- lige. Man har her i den korte tid 4 gange amuseret publikum med et usselt stykke: „Die Liebe im Narrenhause“, hvor par- terrets bifald ikke gav noget fordelagtigt begreb om dets smag.

Her har jeg seet *Kronprinsen*¹⁾ og meget opmærksomt be- tragtet et så betydeligt riges tilkommende konge. Han er på din størrelse, men smalere, har et mørkt, strengt og alvorligt ansigt, ser ud til at have forstand og skal besidde jernmod, men ondskab finder jeg ikke som nogle i hans ansigt. Imidlertid fortæller man, han skal være meget brutal og hård imod sine tjenestefolk, foragte sin fader og tilbede sin afdøde farbroder. Han er altid i uniform og elsker det militære. Alle den nu regjerende konges favoriter og møtresser frygter ham.

Hans søster, prinsesse *Frederikke*, som vor kronprins skulde havt, er mepriseret af alle og ansees for den største S—e i hele landet; er kjendeligt, når hun kjører ud med 4 hvide heste for vognen, da alle, selv officerer af *gens d'armes*, som skal nyde hendes omgang i fleng, peger fingre ad hende.

Prins *Ferdinand*, den forrige konges yngste broder, lever som forhen meget indgetogen med sin talrige familie og er meget agtet af alle. Hans ældste prinsesse skal giftes med

¹⁾ *Frederik Wilhelm* (d. 3.), konge fra 1797—1840.

arveprinsen af Dessau; prins *Henrik* er for nærværende på Rheinsberg.

Prins *Ludvig*, kongens anden søn, er ligeså mild og forekommende, som kronprinsen er alvorlig og tilbageholdende.

Her er ingen, som formoder krig, de fleste vædder 100 mod 1, at freden snart vil sluttes. Alle glæder dem over at *Schulenburg*, en mand, som forestod finansdepartementet med megen berømmelse under den forrige konge, nu har fået den store indflydelse som medlem af krigs- og det udenlandske departement; han har begyndt med at være officer ved husarerne og har siden bestandig konserveret alles agtelse.

Jeg så hos *Büshing* et brev fra *Hertzberg* til ham (*Büshing*), hvori han tilstår rent ud: han ser nok, at hensigten af *Sch.* og *Alvenslebens* indtrædelse i det udenlandske departement var et vink hen til at tage sin afsked, men han tog den ikke, så længe han følte sig istand til at virke til statens bedste. At alle de nyere mesures såvelsom konventionen til *Reichenbach* var ganske mod hans vilje.

Waelner, som er kongens erklærede favorit, detesteres af alle for hans falskhed og bigotteri, hvorfor selv de oplyste geistlige som en *Spalding*, *Teller* og *Zöllner* foragter ham.

Det hedder, at religions-ediktet skal skjærpes og en ny religions politi indføres, hvortil begyndelsen er 3 nye oberkonsistorialråders udnævnelse, hvoraf de 2, *Hermes* i Breslau (ikke forfatteren af *Sophies* dagbog) og *Woltersdorff* i Berlin, er bekendte sværmere.

Kongen selv har jeg seet ved revuen, han holdt udenfor Berlin over 20000 mand; den varede i 3 dage, lørdag d. 21., søndag og mandag. Kl. 4 er kongen på pladsen hver morgen, uden kappe eller frak, uagtet det var meget koldt, og han skal tage medikamenter ind 4 gange om dagen, men han må bilde den preussiske soldat ind, at hans legeme er ligeså stærkt, som det er stort. Den forrige mætresse . . . *Rietz* bor nogle huse fra mig. Comtesse *Dähnhofen* er prima donna. Hun skal være meget mager og intet mindre end kjon, hun bor i Potsdam

Det gør mig ondt for *Bernstorff*, at hans broder er død.

Men jeg kan ikke overtale mig til at tage afsked med ham eller kondolere ham, jeg kan ikke hade noget menneske, men kan ikke være høflig imod nogen, som er uhøflig mod mig.

I Hamborg lå jeg nogle dage af en feber; jeg sendte bud til en doktor, da jeg frygtede, det vilde blive alvor. En for-tient søn af den udødelige *Reimarus*, var denne Doctor, en mand på omtrent 30 år; han kom til mig 2 gange om dagen, interesserede mig ubeskrivelig ved sin samtale, og da jeg endelig for hans unage bød ham 1 louisd'or, afslog han den, uden at se, hvad det var. Jeg skulde nu vise ham min taknemlighed på en anden måde og sendte ham *Gerners* portræt tilligemed min faders og et engelsk brev, hvori jeg skrev ham, at årsagen hvorfor jeg sendte ham det ene, var fordi det forestilte en af mine berømteste landsmænd, og var en ære for kobberstikkeren, det andet, der i henseende til kunsten aldeles ingen værd havde, sendte jeg ham i håb, at han ved at se faderen vilde værdises at erindre sønnen som hans skyldner etc.

Så gjerne jeg blev i klubben, så er 9 rigsdaler mange penge, jeg beder, du vil melde mig ud, dog ifald det er mulig saaledes, at jeg kunde have ret til at voteres paa ved første vakance efter min hjemkomst.

*Egede*¹⁾ er og bleven gal, det gjør mig ondt, at kommandør *Tønder* skal plages med ham. Den stakkels, herlige kone, at det ikke kunde være nok med meslingerne, at hendes børn skulde og få nessel-feber. — At lille *Betsy* kan stå, er jeg vis på, glæder hendes bedstemoder; det skal ret forundre og more mig, når jeg kommer tilbage, at se hende gå og høre hende discurre.

Dette brev, endskjønt det ikke er in quarto, håber jeg, du anser for et complet brev, der har sit fulde værd (?) og kun er in 8vo for at spare postpenge. Jeg venter brev fra dig i Göttingen, når jeg kommer dertil om 3 à 4 uger, ja jeg både venter, håber og ønsker det. Hils *Fulsen* meget fra mig, fru *Egede*, vor gode tante, ligeså, og alle gode venner, men først og sidst din sviger-fader og de 3 Betsyer.

F. Sneedorff.

1) Var en søn af biskop *Paul Egede* og en fætter til Fr. Sneedorff.

P. S. Hils dine Svigerforældre hver for sig på det forbindtligste fra mig, ligeledes begge justitsraaderne *Malling* og deres koner. Naar Du skriver mig til igjen, saa fortæl mig endelig, hvorledes *Colbjørnsen*, *Rahbek* og *Thaarup* lever. Det første, som udryddede noget den uvilje, jeg havde mod *v. Qualen*, er det, at han, der ellers ikke forstaaer dansk, kunde synge *Thaarups*: „Friheds Minde“, og med fornøielse lærer af *Flindt* *Thaarups* patriotiske Sange. I Göttingen er jeg om 3, høist 4 uger, og der skal jeg bede dig adressere dine og mine andre venners breve til *Heyne*. Kammerherre *Scheel* har i 2 Dage været i Berlin fra Potsdam, har besøgt os, men jeg ikke været hjemme eller kunnet træffe ham. I Potsdam besøger jeg ham. På de breve, som du skriver og har skrevet til mig til Göttingen, skal jeg bede dig skrive: „Abzugeben bey dem Hr. Hofrath *Heyne*, wo der p. Professor sich ehesten einfinden wird.“ I dag afreiser jeg til Dresden over Potsdam, bliver der 14 dage, så til Leipsig 2 à 3 dage og derfra til Cassel, som ligger 5 mile fra Göttingen. Til *Nyrup* fik jeg ikke skrevet med denne post, brevet til kh. *Suhn* og til dig og tusinde andre ting har optaget min tid; vil du have den godhed at sige ham dette tillige med de venligste hilsener, ligesom til min ven *Birch*. Jeg skriver dem [til] fra Dresden. Imens disse breve er undervejs, haaber jeg deres venskab skriver mig til, og at jeg træffer breve fra dem i Göttingen, hvor jeg håber at være den 21. eller 22. juni.

III.

[Genève, august 1791.]

Her har du, min bedste broder, igjen et temmeligt korpu-lent brev fra mig. Da det går med nogle andre breve lige til Hamborg, så vil postpengene ikke koste mig meget. Jeg håber, at det skal finde dig, min kjæreste Søster *B[etsy]* med lille *b[etsy]* og alle venner i Gothersgaden ved fuldkommen helsen og munterhed.

Jeg har været i Genève siden d. 9. [august], fredagen. Endskjønt jeg har adskillige gode adresser hertil, så længes jeg nu dog meget efter Paris. Vi venter på veksler her, og såsnart den kommer, går vi til Lyon og derfra til Paris.

Jeg har fået brev her fra *Birch* og fra en af mine tilhørere, *Meden*. De var adresserede poste restante, og jeg fik dem ved min ankomst. Det er mig umuligt at svare dem med denne post, som går om nogle øieblikke. men jeg beder dig, du vil have den godhed at hilse *Birch* på det kjærligste fra mig. Da jeg havde skrevet dig begyndelsen af min bemærkning om *Sveitz*, så vilde jeg og skrive dig slutningen. — Hos *Birch* eller *Nyrup* får du at vide, hvor *Meden* er. Vilde du tale med ham eller bede ham komme til dig, gjorde du mig en reel tjeneste, takke ham i mit navn for hans venskabelige brev, [sige] at det var mig umuligt at svare ham før fra Paris, at jeg vil være ham forbunden for hvert brev, han sender mig så fuldt af efterretninger som det sidste, at jeg altid regner ham blandt mine kjæreste unge venner og glæder mig over, at han erindrer mig. Vil du gjøre dette, min kjæreste broder, og bede ham sende mig brav tidt mere efterretning om alt, hvad der foregår ved akademiet?

Af et brev fra geheimeråd *Numsen* til *von der Lühe* ser jeg, han er meget misfornøiet med mine breve i *Minerva*. Han opholder sig for nærværende hos *Schack-Rathlov*, og mine breve er just ikke aristokratiske, men hvorom alting er, da jeg nødig vil opgive en stand, som i mit fædreland er langt mindre adelig eller aristokratisk end i andre stater, i Sachsen, Hannover, Berlin, da jeg nødig vilde ansees for en rolighedsforstyrrer på en tid, da der er nok, som kan tænde luen alligevel, da jeg intet andet søger end at meddele mine læsende landsmænd, hvad jeg selv erfarer i Europa og deri følger saa meget sandheden og min overbevisning, så har *Numsens* brev givet mig anledning til i dette brev, jeg her sender dig, at udvikle nogle begreb, som kan forebygge, at jeg ikke skal misforståes eller forståes anderledes, end jeg ønsker.

At jeg ønskede adelsordenen afskaffet som alle munkeordener, det kan jeg ikke nægte, men jeg er overbevist om, mit fædreland er lykkeligere ved den rolighed, hvorunder det nu har den, end om det afskaffede denne orden hos sig, hvor den er allermindst farlig. Jeg er overbevist om, at Danne-

mark er for nærværende en af de lykkeligste monarkiske stater i Europa, at man bør ikke fornærme en regjering, der gjør så uendelig meget for det almindelige bedste, som vor gjør for nærværende, og jeg ønsker derfor, at man ikke må forveksle (?), hvad jeg har sagt om adelen i almindelighed, med adelen i Danmark eller, som man så gjerne vil, adelen med regjeringen.

Det er muligt, at i mine forrige breve er kommet et par hårde udtryk; jeg erindrer selv et, som jeg ønskede udeladt, men når man reiser med adelsmænd, hvoraf den ene er en holstensk greve, og selv føler sig, som jeg gjør, så kommer der lidt lune ind imellem. Iblant disse udtryk er dette, som forekommer, tror jeg, i et af mine breve fra Mainz: „Hvor den fri og stolte franske borger vil drukne sin egen og Tysklands adel.“ — Jeg føler dette er hårdt og ønsker, det kunde forandres til: „sine egne og Tysklands leiede soldater.“ Men for himlens skyld dette bliver fuldkommen imellem os, saa uskyldig dette er, saa véd du, hvor let sådanne anekdoter løber fra den ene til den anden, om man end bad dem aldrig så meget tie, — den bedste måde at få folk til at tie, er ikke at sige dem noget.

Hav den godhed at sige mig, hvad man ellers dømmer i det tænkende publikum om mine breve, hvad man ønsker tilsat eller udeladt; om det er værdt at fortsætte dem eller ikke. Du skal have tak, om du vil gennemse dem nøje, som kommer til dig, rette de feil, som kan indsnige sig i sproget, og om du vil tilligemed min evig kjære velynder *Ove Malling* udstrege, hvad der synes eder begge upassende eller lidt for frit. Der er en ædel middelvei imellem frihed og tøilesløshed; den vilde jeg gjerne gå, i hånd med sandheden; men den er vanskelig. At mine breve koster mig flid og vågne nætter, kan du tro. Hils på det forbindtligste til *Suhms*, *Colbjørnsen*, *Thaarup* og *Nyrup* og *Bluhme*. Kys din kone og det lille tilvoksende fra din evig hengivne broder

F. Sneedorff

Glem ikke *Kierulf*. Sig mig og, hvormegyet et ark af mine skrevne breve udgjør på tryk eller, hvormange ark de, der ere

trykte, udgjøre tilsammentagne. Hils *Kardorffs* og *Wagners* og *Peter*¹⁾. Bed *Pram* sørge for, der kommer ingen trykfeil; du véd, hvormeget sligt kan forandre og fordærve en hel mening. Jeg sender hver postdag bud for at høre, om der er intet brev fra dig eller nogen anden; jeg venter det med længsel. Får jeg ikke her, så venter jeg vist at finde i Paris, hvor jeg med Guds hjælp er om 14 dage eller høist 3 uger. Vor veksel bestemmer dette.

Som en note ved *Montblanc* ... kunde du nok sætte disse efterretninger: „At en guide v[ed] navn *Paccard*, er den første, som besteg det, 7. aug. 1786, og fandt at det var 15662 fod over det midlandske hav. Han blev en halv time på spidsen, kviksølvet i Fahrenheit faldt $18\frac{1}{2}$ grad, og kulden var så stærk, at blækket frøs; han kom efter megen besværlighed ned efter to dages reise og ned med hovne læber, næsten blind af sneen og følte svækkelse i sine øine længe efter. Den 13. august 1787 gjorde *Saussure* sin berømte reise op på spidsen af *Montblenc*; han havde 18 guider med sig, som bar telte og fysiske instrumenter, provision etc.; hans reise varede i 3 dage. På hygrometret bemærkede man, at luften indeholdt 6 gange mindre væske på *Montblanc* end i *Genève*, at vandet behøvede $\frac{1}{2}$ time for at koge, i *Genève* kun 15 minutter. *Fahrenheits* termometer var 27° under frysepunktet.“

IV. Paris 10. oktober 1791.

Hvor din kones brev var mig kjært i *Genève*, det kan jeg ikke beskrive dig, uagtet jeg fik et dør fra *Birch* og *Meden*, så havde jeg dog gjort for sikker regning på at få et fra dig til ikke i mangel deraf at blive mistrøstet. Din gode *Betsy* har erstattet det, hun kan virkelig skrive breve, når hun vil. Du må kysse baade hendes mund og hænder og takke hende for hendes venskab og erindring.

¹⁾ Hermed menes vistnok literaten *Peter Tønder*, der havde været en af Fr. *Sneedorffs* lærlinger. Han var født d. 19. febr. 1773 og var en broder af *H. C. Sneedorffs* hustru. Han blev som bekendt myrdet i *Kjøbenhavn* d. 28. juli 1836 af *P. C. Worm*. Se „*Gamle Minder*“ af *Carl Herman*, 3. h., *Kjbhn.* 1863, s. 28—40.

Med næste post løber et temmelig korpulent brev af stabelen fra mig, som indeholder nogle efterretninger om Genève, mine samtaler med *Necker*, *Bonnet*, *Mounier*, *Lally Tollendal*, min reise til Lyon og derfra til Paris tilligemed vort første ophold her. Jeg havde besluttet at sende det til dig, da det indeholder et og andet, som måske vilde interessere dig fremfor nogen anden, men da du nu er i Mariager, og der går nogle dage med at sende det til dig og nogle med at sende det til Kjøbenhavn, vilde det komme for sildigt for at trykkes i „*Minerva*“ for oktober måned, så sender jeg det til *Nyrup* og skriver i hast disse linier til dig for at du kan se, hvor jeg er, og hvorledes jeg lever.

Jeg er netop kommen tidnok til Paris for at leve nogle dage med *Høyer*, som i mange henseender er mig nyttigt og i alle behageligt. Han viste mig dit brev. Jeg ser deraf, at jeg ikke såsart, som jeg håbede, får svar på mit brev fra *R*.

Du har siden fået et fra mig fra Genève, og jeg er vis på, du skriver mig til, såsart du kan. Brevet til *Høyer* har både for sine nyheder og for det, du skrev om mig, interesseret mig, som om det var skrevet til mig.

Jeg har havt gode adresser til Paris og gjort allerede adskillige fordelagtige bekjendtskaber. Jeg skal iaften i Jacobinerklubben. Jeg har talt med *Malouet*, med *Grégoire*, évêque de Blois, den første en af de fornuftigste aristokrater, den sidste en af de indsigtfuldeste demokrater. I nationalforsamlingen har jeg ikke været, det er umuligt at komme dér uden billet, når man ikke vil resikere sine lemmer, men den håber jeg at få om nogle dage.

I mit brev til *Nyrup* skal jeg dog give nogle efterretninger om den nye legislatur, som er interessante. Jeg bliver her 4 måneder og studerer i den tid aldeles intet uden fransk historie og revolution og skal trolig meddele alle mine efterretninger i det følgende.

Aftenen førend jeg skulde reise fra Lyon, sad jeg ved table d'hôte, da jeg hørte en stemme bag min stol: „Godaften Sneedorff.“ Jeg sprang pludselig op ved mit modersmål, så et menneske for mig, som jeg ikke kjendte, snart syntes mig det

var aktøren *Saabye*, snart en broder af pageinformator *Hornemann* og endelig, efterat jeg var kommet noget ud af min forvirring, så jeg, det var *Hohlenberg*, som var bleven høiere og stærkere.

Min glæde var ubeskrivelig, vi satte os ved hinanden, og en stor del af natten gik bort i snak. Han var kommen en time i forveien og just taget ind, iblandt de mangfoldige værts-huse, som er i Lyon, i det samme som jeg; var just, skjønt træt af reisen, gået imod sin sædvane ned at spise ved table d'hôte, og havde han ikke stået og seet sig om, førend han satte sig tilbords, havde han endda ikke truffet mig iblandt de flere borde og de mangfoldige gjæster. Alt dette var en besynderlig lykke, men med al denne lykke var dog det uheld og sande ubehagelighed forbunden, at jeg var indskrevet med diligencen og måtte være på posthuset om morgenen kl. 5. Han agtede at reise til Toulon efter 3 dage og havde samme aften begyndt på et brev til sin *Elisa*. Jeg elsker ham, ja tidobbelt efter denne korte, men kjærlige samtale.

Om min reise fra Lyon til Paris skriver jeg i brevet til *Nyrup*; det var af den slags reiser, som man heller tænker på end gjør.

Det er et godt indfald af dig, at du reiser med din kone til Mariager. Søster *Betsy*, tænker jeg, tager vel luven fra søster *Karen*, og jeg tænker kammerherren begriber dig bedre end *Sporon*. Kunde du lægge et godt ord for mig, faldt det, jeg forsikrer, i en god jord. Jeg har aldrig sørget så meget for penge som her, ja, for at bo, spise, være i klubber, købe bøger koster; det er mer, end jeg kan haabe, hvad jeg behøvede for ret at øse af kilderne. Jeg køber økonomisk, det kan du let tænke, her er ingen anden udvei, men jeg spekulerer og på andre. Jeg skriver med næste post arveprinsen til nogle nyheder om politik, både om staternes og om min forfatning. Gud give, det vilde hjælpe. Til *Ove Malling* kunde du gjerne tale og til *Thestrup*. Om det kun var et hundrede daler af den sidste, så vilde jeg love ham at skrive hans historie, kort men tilforladeligt. Men spørg tilside, jeg er glad ved at være kommet i

rolighed, at have truffet på landsmænd og venner, at have fuldendt den største del af en reise, som har havt mange behageligheder, men og ligesåmange besværligheder ved ikke [!] hvert øieblik at være nødsaget til at omgås med 3 unge mennesker, som er for forskjellige fra mig til at [vi] kunne føle nogen føde og behagelighed i hverandres omgang.

Når du skriver mig til, ønskede jeg meget at vide forfatningen i *Suhms* hus. Din kone skriver mig noget, som foruro-liger mig meget og gjør mig yderst bange for denne herlige mands alderdom. Jeg har skrevet fru *Suhm*¹⁾ fra Basel, men jeg har intet svar fået, jeg kunde aldrig skrive hende mer, aldrig tale med hende, om det rygte var grundet, som *Betsy* skriver mig.

Da *Høyer* er meget beskjæftiget med sin afreise, mer endnu end jeg med min ankomst, så beder han mig supplere de efterretninger, han ikke har tid til at meddele dig, da jeg så nylig er kommet, er jeg ikke i stand til at være — — —
(Resten af brevet mangler).

V.

Paris 4. December 1791.

Da jeg idag kom for at spise hos *Blohme* til middag, leverede han mig dit sidste brev af 18. og 21. november.

Så inderlig behagelig som brevet selv var mig tilligemed *Bernstorffs* dom om mine breve, så var der dog et og andet i det, som ikke glædede mig, men som jeg meget takker dig for efterretningen om; hertil hører *Guldbergs* samtale med dig, som er i samme sprog og tone som *Numsens* brev, der, da han skrev, var hos *Schack-Rathlow*; at de ikke behager disse mennesker, kunde jeg let gjette, og at de ikke måtte behage *Guldberg*, falder mig nu først ind, da jeg erindrer mig indholdet af brevene fra *Mainz*, hvori der tales om ordeners og titlers mangfoldighed; mere ubehageligt er det mig, at *Pram* forhutler mine breve, og at han vil ikke indrykke dem, *fordi de ikke ere yndede*. Jeg beder dig indstændig, at du vil besørge, at de følgende breve,

¹⁾ Historikeren, kammerherre *P. G. Suhm* døde 1798, 70 år g. Han var gift 1° med *Karen Angell* fra Trondhjem. 2° med *Christiane, f. Becker*.

som jeg endnu vil vove at afsende til *Nyrup* og *Birch* (thi efter dit næstsidste brev tør jeg ikke sende noget af dem til dig) bliver, ifald *Gram* ikke vil modtage dem, uforandrede og uforhultede indrykkede i *Iris*; siden *Tode* har rost dem, så tager han vel og imod dem. Ja, jeg holder næsten for, at du besørger dem for fremtiden, uden at tale med *Pram*, lige indrykkede i *Iris*. Dog dette må du indrette ganske efter dit skjønnende og efter tingenes nærværende sammenhæng, som jeg her ikke så godt kan bedømme; blot at de bliver indrykkede uforandrede. Jeg tillader kun den at forandre i dem, som har smag og venskab for mig, og dette er først og fornemmelig *du*, og måske og *Nyrup*. Når du siger, at mit sidste brev fra Sweitz er indrykket i *Minerva*, så formoder jeg, det er det sidste fra Genève, som jeg sendte til *Nyrup* tilligemed breve fra Lyon og Paris, altså resterer at trykkes disse 2, og desforuden tvende, som jeg for en 14 dage sendte til *Birch*. Jeg har materialier til flere færdige, som jeg vilde afsendt i disse dage; de indeholder beskrivelse over den nye borgerlige forfatning, geistligheden har fået i Frankrige, som på en tid, da den efter al rimelighed vil forårsage en borger- og religionskrig, kan interessere publikum; desforuden endel politiske og literære bemærkninger. Naar du, min kjæreste Ven, søger at undskylde enkelte udtryk i mine breve med hastværk, eller jeg iler for at sende dem med posten, så tror jeg, du dermed gjør dem en hård bebrejdelse. Breve, som skrives i hastværk, hvad tilforladelighed kan de have? Hvad fortrolighed kan de opvække? Imidlertid er vel denne undskyldning den bedste for de mennesker, der ingen anden modtager! Jeg beder dig alene at bruge den så sjelden som mulig, og heller sige, hvad sandhed er, at alt, hvad jeg skrev, er min hjertens mening, og at jeg siger som Pilatus: „hvad jeg skrev, det skrev jeg“. Jeg forsikrer dig og for, at det aldrig, når jeg undtager de tvende breve, jeg sendte dig fra Bern, hvor jeg glemte datum, var tilfældet, og af disse var kun de sidste linier skrevne i hastværk; og at jeg ikke véd et udtryk, jeg fortryder, undtagen det, hvorm jeg siden gjorde dig det dumme forslag, som du med sand klogskab og broderligt venskab ikke

har iverksat. At de i meget kan forandres, forbedres, udvide s derom er ingen tvivl; det var og bestandig min hensigt, ifald de havde fundet bifald, at udgive dem samlede med forbedringer, når jeg kom tilbage. At de ikke behager etatsråd *Rothe*, er intet under; hvad der skal behage ham, må være gjort af ham selv. Jeg ønsker kun, og derom forsikrer både dit sidste og dine forrige breve mig, at mine breve må finde nogle få oplyste læsers bifald, og at de, inden de trykkes, absolut ingen må passere uden den *kloge vens*, og at jeg kan overbevise en del af publikum, at en professor med 400 Rhdl. i gage ikke reiser for blot at more sig. Nei, min bedste ven, jeg reiser med tre unge (jeg vilde ønske at være enten lidt yngre eller lidt ældre) adelsmænd; fortæl alle dem, som misunder mig min lykke dette, bed dem nøie at eftertænke, hvad glæde det er at reise med 3 Mennesker, med 3 unge Mennesker og med 3 unge Mennesker, som er adelsmænd, — at var jeg ikke professor i historie og statistik og var igjennemtrængt af den absolute nødvendighed af at samle kundskaber på en sådan reise til mit embedes bedre førelse, så måtte F— roet ud paa dette hav; men nu er den halve tid gået, og jeg håber, den anden halve tid går vel og. Der samles erfaringer og kundskaber, og disse er for herlige ting til, at de ikke skulle kjøbes med nogen modgang. Når vi engang sees, som Gud véd, jeg ofte nok længes efter, så skal vi tale nærmere herom.

Det bliver indtil videre ganske imellem os; så meget vil jeg blot sige dig, at den lille holstenske adelsmand og jeg har i tvende måneder ikke talt et ord til hinanden; høster jeg intet guld af denne reise, så høster jeg idetmindste uvenner, og dette er dobbelt tungt på en reise, hvor man finder bestandig nye mennesker, skaffer sig bekendtere, men aldrig venner i ordets egentligste og fine forstand. Jeg må imidlertid igjentage, hvad jeg før har sagt dig, at *von der Lühe* og *Flindt* er gode mennesker. Det er meer end en måned siden, jeg skrev *Malling* og arveprinsen til. Jeg slog tydelig i brevet til Prinsen på, at jeg ønskede og savnede penge, fordi jeg levede her i Paris på min egen bekostning, dog var det ingen formelig ansøgning; i

brevet til *Malling* derimod sagde jeg det rent ud. Det undrer mig, at ingen af dem har talt til dig derom, da de dog vist efter min regning må have haft mine breve, da du talte med dem. Jeg anseer dette med sand bedrøvelse for et afslag.

Jeg kommer her i alle klubber, aristokratiske, demokratiske, i Lyceo, holder journaler, køber et og andet skrift, skal spise, bo, klædes — og pengene går. O, hvad er vi i denne verden uden penge; og uden venner? Man må være uden begge for at sætte pris på dem.

Du er gået i kaution for det ene hundrede rigsdaler hos *Kierulf*, jeg erkjender det med broderlig taknemlighed, vær forsikret om, du skal ikke lide [tab], uden om jeg døde, og i det tilfælde véd jeg, dit ædle hjerte vilde glædes ved at have tient mig med dit eget tab. Prinsen er nu mit eneste håb, og jeg tilstår, jeg er meget urolig, indtil jeg får positiv svar. Siden *Bernstorff* har tilladt dig at skrive med depecherne, så kunde du nok med et par ord så snart som mulig lade mig vide, hvad du erfarer om denne sag. Et brev til *Bernstorff* må være lidt pynteligt og lidt politisk ret som jeg får mod til at skrive til denne herlige mand. Af frygt for at glemme det til slutningen beder jeg dig at hilse *Fumar* [?], at jeg har fået hans brev til *Besquin*, og at jeg holder meget af ham, fordi han låner mig bøger, som er vanskeligt overalt i verden, hvor *Peter Frederik Suhm* ikke er. Nu skriver jeg *Suhms* brev, og når jeg er færdig med det, så håber jeg, at jeg har endnu tid tilovers til dig.

Imens jeg sad og skrev *Suhm* til, kom *von der Lütke* ind til mig med et brev fra hans fader, som var meget venskabeligt og meget fornøiede mig. Jeg håber, at når *Pram* snart vilde rykke mine breve fra Paris ind, så skulde man finde, at jeg i henseende til den franske revolution ikke tænker så demokratisk, som måske vedkommende tror. Men det forsikrer jeg dig, så kjært det er mig, at have tænkendes dom for mig, så er ubestemt domme, *Rothiske* f. eks., mig meget ligegyldige; det eneste i disse domme, som bekymrer mig, er: jeg vilde ikke have anseelse af at være en oprører, eller en, som skrev for at vinde pøbelens bifald; det tror jeg og heller ingen uden en nar kan

finde grund til i mine breve; og den overbevisning bestemmer mig til at gjøre som tilforn: tænke så godt jeg kan, og så skrive uden frygt, hvad jeg tænker. De breve, som allerede er afsendte, har vel *Pram* fået, og kan man altså ikke tage fra ham; men de følgende kan du lade indrykke i *Iris*, om du synes. Jeg kjendte ingen, som var værre til at pynte på stil og sprog end *Pram*, og jeg gad gjerne vidst, hvorledes han har vendt op og ned på mit brev. Dette er mig yderst ubehageligt. Kunde du ikke få originalen af *Nyrup* for at gjøre sammenligning? og for alting forebygge for fremtiden, at ingen forandrer uden du.

Intet, min bedste broder, beviser mer min forfængelighed end dette brev. Her har jeg på næsten 3 sider ikke talt om nogen ting uden om mine breve og mit autorskab, men jeg har ingen nysselig lille datter! Intet andet foster end de tørre blade, hvis skjæbne har givet anledning til denne tørre, usammenhængende prædiken.

Tillad at jeg lægger den begjæring til, at når du taler om mine staldbrødre, du da roser dem, fornemmelig *von der Lühe*, som er en god dreng, og at du endelig ikke siger til nogen, hvad *Numsen* har skrevet til ham om mine breve; det kommer upåtvivlelig fra ham; jeg vilde gjerne komme tilbage som ven af de 2, den 3die bryder jeg mig intet om.

Jeg er så fuld af dette Frankeriges utallige mærkværdige gjenstande, af denne ubegribelige revolutions historie og nærværende forfatning, personer og fakta, partier og kabaler, videnskabernes mænd og biblioteker etc., så min tid og min hukommelse hver dag kommer tilkort; det er et ocean, hvoraf jeg samler daglig dråber. Konstitutionens krisis er meget spændt for nærværende. Jeg talte iafte i „Club de 89“ med en oberst af kavalleriet, som kom nylig fra Strasburg; han sagde, at de emigrerte vel gjorde betydelige anstalter, havde penge i mængde, men det var dog umuligt, de kunde begynde på noget før henad foråret; han regnede på, at de var i tallet 15000; deres største støtte er i Frankrig selv, og fornemmelig hos overtroens, ikke religionens lærere. Jeg går stundom i nationalforsamlingen; men jeg kjender der kun *en* sand, stor mand og det er *Vuublanc*,

som har megen lighed med *Ove Malling*, men er noget høiere og har et langt stærkere organ. *Malling* vilde med alle sine herlige egenskaber intet udrette i denne forsamling, her må man kunne skribe — o, den allarm er ikke til at beskrive.

Numsen ønsker i sit brev, at vi snart vilde reise til England, og dette gjør, at vi reiser en måned før, vi havde tænkt, den første februar. Vilde du have den godhed og forskaffe mig til den tid (*Bernstorff* skal jeg selv bede om breve til vor minister i London) brevene fra professor *Thorkekin*, som længe har været i Engelland; jeg tror han er min ven. Du får at vide, hvor han bor, hos *Suhm*. Jeg vil sætte det i postskriptum i brevet til *Suhm*, men han kunde måske glemme det.

Hils din gode, raske, danske kone fra hendes hjertelig hengivne broder, og sig hende, at dette brev er et kjedsommeligt kaos, hvor det eneste gode er den hilsen, som deri er til hende og til hendes forældre. Det tør jeg sige, at den er god, for den kommer fra grunden af mit hjerte, — endskønt det vel kan være, at nogle jyske proprietærer siger, at det ikke du'r, fordi jeg har sagt efter *Thaarup*, at „*adel kan en bonde være*“, og „*at bonden er lykkelig i Sveitz*“, „*at beneficium paupertatis er noget goudt*“, og „*at regjeringen er, som den bør*“. Jeg ønsker, du fik fat på mine breve til *Birch* og så dem, før *Pram* lader dem trykke; jeg véd, jeg har veiet hvert ord i dem; jeg vilde intet have udeladt uden din dom. Jeg kan ikke vide, om der hos *Pram* kan stikke nogen kabale; og du véd, hvor meget det ofte beror på et enkelt ord, et enkelt udtryk. Hvor ønskede jeg nu snart et brev fra dig, om det blot var nogle linier. Du kunde skrive i *Birchs* brev, som måske endnu ikke har svaret mig, når dette kommer, om prinsen, om penge, om mine breve og Sø-Akademiet og Gothersgade; det er omtrent, hvad jeg ønsker underretning om.

12 timer om ugen kan jeg ikke undvære fra mit embede, når jeg kommer tilbage, det er umuligt, bedste broder! helst når jeg ikke fik mer end 250 rdlr. og skulde gå den lange vei hver dag.

For din umage med at skaffe mig brev til *Diodan* takker jeg dig meget. Jeg vil ikke bede *Blohme* herom, uagtet jeg

holder meget af ham og finder ham en smuk og artig mand; han låner mig bøger, men jeg trænger nu ikke til bekendtere, jeg har flere, end jeg har tid til at søge. Legationssekretær *Könneman* er en stor, en stor trompeter.

Hvad siger man i Kjøbenhavn om de skrækelige uroligheder på St. Domingue? Lider ikke vor vestindiske handel derved? Og — hvilket er det fornemste — taber ikke din svigerfader noget herved? Men nu har jeg ikke et øieblikks tid. Jeg omfavner dig på det ømmeste. Lev vel med din kone og det lille nor, som har mistet sin patte. Hils *Thaarup* og *Kardorffs*.

Sneedorff.

Dette er det usleste brev, jeg vel nogensinde skrev, for Guds skyld lad det ikke trykke.

VI.

London d. 3. marts 1792.

Min bedste broder.

Jeg håber, du har fået de mange breve, jeg skrev dig på slutningen af mit ophold i Paris, og at *Nyrup* har fået mine breve om videnskaberne, om geistligheden og andre ting. En efterretning, som cirkulerer her mellem de danske, at *Pram* efter en samtale med kronprinsen ikke længer vil udgive *Minerva*, kan jeg ikke ganske tro, men frygter dog, der [kunde] være noget sandt deri, og foruden hvad jeg beklager for trykkefriheden, for nytten af Minervas udgivelse, tænker jeg og på, hvad *Nyrup* har decideret i henseende til trykningen af mine breve.

Skulde *Minerva* standse (thi så dorske håber jeg dog, vi ikke er at lade den *ophøre*, så længe publikum vil købe og læse den; og ifald én ikke vil udgive den af *sådanne* grunde, så findes der vel en anden, som udgiver af *sådanne*), så ønsker jeg, at *Nyrup* lader mine sidste trykke i *Iris*, eller ifald han tror nogen vilde købe dem, da separat for min regning; thi kunde jeg vinde noget på dette, var det såre godt for mine fattige finanser her i dette dyre land. Hver måned skal jeg give fortsættelse ligeså uafbrudt som tilforn. Jeg kan så langt fra ikke bedømme, hvad der er det beste, da jeg ikke kan vide, om mine breve

læses af mange, og om, ifald de er mange, om der da ikke blandt disse er [et] ligeså stort eller større antal, som dadler dem, som der roser dem.

Med næste post skriver jeg til *Birch* et brev, som vil komme formodentlig 3 eller 4 dage efter dette, — hvori jeg taler om min reise gennem Frankerige til Boulogne *sur mer*, en sort afsked og udsigt over Frankerige fra kanalen, en sammenligning mellem nationalforsamlingen og det engelske parlament, hvor jeg var i forgårs og så underhuset i al sin majestæt, hørte oppositionen angribe *Pitt* og *Dundas* med al manddoms kraft, hvor jeg hørte af *Grey* en af de herligste taler, som jeg aldrig har hørt lige til i nationalforsamlingen; — med efterretning om Engelland, som jeg ønsker, alt må blive trykt så snart som muligt.

Jeg forsikrer dig, min broder, jeg har ubegribeligt at beskjæftige mig med, thi det er ikke alene de lande, jeg er udi, som jeg må søge at kjende; men jeg må preparere mig til dem, jeg skal til, og denne politik, denne statistik, er et ocean, hvis umådelige størrelse, detail og dyb bliver værre og værre, jo mer man redes ind i det. Derfor må du undskylde mig, om nogen skulde klage over, jeg ikke skrev dem til. Jeg beder dig så snart som muligt [sende] efterretning om historien med *Pram*, om fru *Hviid* er eller skal giftes, som jeg har hørt, hvorledes *Falsen* lever i Kjøbenhavn. Jeg kan aldrig tro, at vi vil stemme sammen; hvad *Cold* tager sig for, om disputen mellem *Kall* og *Koopmann* er tilende (*Kall* er du så god at hilse fra mig), hvad lykkelige *Schlegels* kollega i statistiken har, om han vil udgive noget over statistiken, som man har sagt mig. Jeg gav *Meden* i kommission at sælge endel bøger for mig, men dertil har jeg aldrig hørt; kunde du ikke bede *Nyrup* erindre ham derom, og at han giver pengene til dig; jeg frygter, han glemmer det.

Mine 3 kompagnoner bor i et hus tæt ved mig, hvor der ingen plads var for mig, og hvorover jeg er ret glad. Mit logis er Suffolk Street, Charing Cross, Nr. 29; de bor Nr. 28. Jeg kan ikke nok rose *Flindt*, som jeg altid har gjort; det er den

noget overdrevne, men altid honnette ambition og gode sunde forstand.

Høyer er her, og vi lever meget sammen og elsker hinanden mer og mer og taler ofte om *dig*. Vi disputerer imellem om Europas forfatning med en varme, som om det var 2 jakobinere, skjønt vi som oftest er i grunden enige. Han bliver nok her en måned endnu med mig, så går han til H[?]. Jeg bliver her 2 måneder endnu, så om i Engelland for en 6 eller 8 uger, så over Holland og Brüssel tilbage. Vil du ikke spørge *Kierulf*, hvorledes det står med min gage, om jeg ikke kan få noget forskud. 600 hæver jeg i min fraværelse, deraf blev optaget 300 før min afreise. 200 har *Kierulf* lovet mig siden under din kaution, der resterer altså et hundrede, kunde jeg faa dette tilligemed 1 hundrede til saa snart som muligt, så var jeg med alt dette kun i gjæld hos ham for et hundrede. Og hvor min gage er hypothek, har han jo intet at frygte, intet for de 200, du forskaffede mig hos ham, intet for det ene af de 2de hundrede, jeg nu begjærer. Så ubehageligt som det er mig at være i gjæld, så er den ikke af de mest trykkende; jeg skylder intet til personer, som for denne gjæld sætte mig i en ubehagelig og ydmygende dependance, intet til hårskjærere, til skrædder, til galanterikræmmere, vinhandlere, jøder, aldeles intet. Min hele gjæld er til *Fønss*, til *Suhm*, til *Birch* og til *Kierulf*, som er forsikret ved min gage, så at Du ser, min kjæreste broder, at uagtet jeg var langt heller uden denne gjæld, så er den i betragtning af de tvende første, *Fønss* og *Suhm*, hverken trykkende for dem eller mig. I henseende til *Birch*, det afbetaler jeg lidt efter lidt, som jeg betaler de første deres renter. *Suhm*, véd du, er blot gået i kaution til *Hee Vadum*.

Men jeg må slutte. De kjærligste hilsener til din kone, dine svigerforældre og *Suhms*, (*Suhms* bøger, som jeg har kjøbt i Paris, har jeg sendt til Rouen, førend jeg reiste fra Paris), *Ove Malling*, *Colbjørnsen*, *Thaarup*. Lev vel og elsk mig bestandig.

Kjøbmand *Erichsøn*, *Lindholms* Ven, har været hos mig i dag og besøgt mig. Han bliver et par måneder i London.

F. Sneedorff.

VII.

London d. 24. april 1792¹⁾.

Efter de tvende sidste breve, jeg fik på *en* tid fra dig og prinsen af *Augustenborg*, som begge giver mig håb om at få en vis summa af Fonden ad usus publicos, har jeg været i den største uvished. Frygt har afvekslet med håb, men dog dette således overveiet alt andet, at jeg — som du ser af mit sidste brev i *Erichsøns* kuvert — havde lagt en plan at bereise dette vigtige land og noget ind i Scotland.

Planen var lagt, jeg arbejdede til den dag og nat, da jeg fik dit sidste brev, dateret 14. april. Jeg åbnede det, kan du tro, med en ubeskrivelig begjærlighed, jeg troede at finde en veksel indeni det, og at jeg fattige djævel, som ikke eier mere end 2 guineer, jeg har lånt af *Høyer*, kunde få noget at betale med og kunde begynde min reise, som var bestemt om 8 dage; men istedenfor veksel finder jeg ikke et eneste ord talt om hele sagen.

Du kan forestille dig, hvor utrolig flau og fattig jeg blev, og jeg er vis på, du vil beklage mig, når du indser, i hvilken virrevarre, jeg nu er, og hvormeget det derangerer min reise i sommer. 2 måneder og noget derover behøvedes absolut for at se dette, for en statistiker så ubeskrivelig vigtige, land, ligeledes 2 måneder og noget derover for at se de i vore dage så betydelige Nederlande. Jeg får kun 5 måneder tilbage og nu berøver denne mangel på penge mig en hel måned af min tid, idet den binder mig til London, som jeg nu kjender såmeget, jeg ønsker.

Jeg formoder, du har sat formegen lid til, at jeg skulde have fået efterretning af prinsen af *Augustenborg* eller *Bernstorff*, men om jeg end havde fået efterretning, så var dette dog ikke penge. Du må tilgive mig, om jeg klynker lidt. Du kjender mig jo så godt; og jeg er virkelig meget tungsindig og bekymret herover, så jeg ikke kan skrive dette brev uden med lidt strøg af, hvad jeg føler, endskjønt jeg er altfor overbevist om, både hvormeget du ønsker mig disse penge, og hvor meget du

¹⁾ Altså 52 dage før Sneedorffs død.

har bidraget til, om jeg får nogle. Men lad mig bede og besværgede dig at bringe sagen i rigtighed, og når du har fået vished for, at pengene er mig tilståede, da at låne dem af *Kierulf*, af *Hee Vadum* eller hvilken jøde, du kan få fat på, at jeg kan få 400 rigsdaler sendte, såsnart det er nogenlunde mulig; spar ikke et øieblik, lad ikke en postdag gå forbi. Jeg skal velsigne dig herfor.

Den beslutning, jeg har taget i mit sidste brev i henseende til kammerjunkeren, bliver jeg ved, om jeg får penge. Jeg har skaffet dem *Wilson* til at reise med dem, så at ifald jeg ingen penge får, kan jeg ikke reise mod norden med *Erichsøn* . . . — og iøvrigt tak for dit sidste brev og for efterretningen om kongen af Sverige og de linier fra fru *Suhm*. Din stakkels kone, som skal ligge inde i den bedste sommertid.

Slavehandelen er ikke afskaffet i Engelland, som du skriver i dit sidste brev. Sagen var for her 14 dage i underhuset, men der blev intet andet bestemt end, at den skulde gradualiter afskaffes og *Dundas*, som er forfægter af denne mening, skulde indlevere et forslag, hvorledes denne graduelle afskaffelse skulde ske. Dette forslag har han gjort igår i en lang tale. Både *Pitt* og *Fox* og *Wilberforce*, som er for den øieblikkelige afskaffelse, har talt heftig imod ham og sagt, de bliver ved den forrige beslutning og anså sig ikke bundne af parlamentets sidste beslutning. De vilde være til det sidste imod den graduelle afskaffelse og stemme for, at afskaffelsen skulde ske straks; thi parlamentet kunde ikke forpligte dem til at handle imod deres samvittighed og overbevisning. Over *Dundas'* indleverede plan skal delibereres imorgen, så at du ser, endnu er sagen ikke afgjort.

Jeg skal i mit næste brev til „Minerva“, som jeg skal sende dig med det første, give en fuldstændig efterretning om slavehandelens afskaffelse og fornemmelig om den nye kolonis forfatning i Sierra Leona, som står i nøie forbindelse hermed. Jeg har fået vigtige papirer hertil af den danske konsul *Wolf*, som er en af direktørerne for Sierra Leona kompaniet. Men alle disse vigtige begivenheder opluges for nærværende af krigs-

erklæringen, som kongen af Frankrige har foreslået nationalforsamlingen imod keiseren. Efterretningen herom er kommen igår til Engelland og står idag i alle aviser. Den afsatte justitsminister, *Du Port de Testre*, gjør sin vagt som gemen soldat i Paris. Det er en omstøbelse uden lige.

Høyer sidder her hos mig og ler af bare ærgrelse over sin store ulyst til at skrive breve. Han reiser om nogle dage til Engelland og bander på, han vil skrive dig til, før han reiser.

Jeg ser ikke af dit sidste, om du har fået mit brev fra London til *Minerva*. *Birch* har jeg skrevet tvende breve til fra London, jeg véd ikke heller, om han har fået noget af dem. Fra *Nyrup* har jeg intet hørt al den tid, jeg har været i Engelland. Mit næste brev herfra skal være til *Birch*; det bliver vidtløftigt.

Vale et ama

F. Sneedorff.

